

Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei-Sruogienei, 1925-06-20, iš Kauno - į Būgius

Šeštadienis, 11 1/2 v. rytą

Šeštadienis, 11 1/2 v. rytą

Vandukai,

Būtų gera, kad Tu p. Biržiškienę [1] nuramintum dėl Vaclovo [2] sveikatos [3]. Po miestą vaikšto visokių gaudų, gali jie ir Viekšnius pasiekti, tat ji gali be reikalo per daug susirūpinti. Dabar jau kelios dienos aš pas Vaclovą nakvoju – ramiau visiems išeina [4]. Vaclovas taisos [5].

Iš viso buvo 3 smūgiai – kas kartas mažesnis. Vakar dar buvo rūpestinga diena. 4 val. rytą ėmė baisiausiai galva skaudėti. Keletą valandų skaudėjo. Tai buvo trečioji ataka. Bet čia jau gal daugiau viduriai buvo kalti – į orą nevaikščiojo. Bet pavyko jisai užmigdyti, pabudo vakare apie 5 v. – galva nurimo, nuo 7 iki 8 1/2 vėl miegojo. Paskui iki 12 val. jautės labai gerai. Nuo 12 iki 9 val. išmiegojo labai gerai. Aš palikau jį 10 val. – jaučias vėl gerai. Pavojus jau praėjo, atrodo gerai ir jaučias gerai. Visai valdo ir rankas, ir kojas, širdis – sveika. Kai seniau visą laiką nervais gyveno, o dabar nervų įtempimas praėjo, tai atrodo toks išglebęs, o sujaudinti nervų jam neduodame. Publikos neprileidžiame, net Viktorui [6] neduodame šnekėt – išprašom. O kai aš pradedu šnekėt taip flegmatiškai ir monotoniškai, tai jis neiškenčia – iš nuobodumo užmiega. Šiaip svajoja tik, kad vinto palošus. Šiaip reikės jam ilgesnio, ramesnio poilsio [7], ir visa bus gerai. Tai būtų gerai, kad Tu p. Biržiškienę nuramintum – jokio pavojaus nebėra, ir jeigu pasiektų kokie gaudai – tegu netiki. Nes kai publikos vizitiorų neprileidžiam (kad nevargintų, nes kai Vaclovas kalba – ir rankom, ir kojom mostakuoja ir nervinas – vargsta), tai visokie gaudai vaikšto po miestą. Šiandie jau kalbėjo (rytą), kad Vaclovas randas agonijoje, o tuo tarpu jaučias gerai.

Smetona [8] atsisakė redaguot Croiset [9]. Aš su Baltūsiu [10] susilojojau. Kaip toliau bus – neišaiškinau dar. Dar reikės derėtis.

Atsiųsk blanką su parašu – sutarčiai daryti, kol neišvažinėju – praveist pro kontrolę.

Kaip tu jautiesi? Su Vaclovais kalbėjome apie tave, Vaclovas, ypač Olia [11], labai tau pavydi –

„Ar tėvas atvažiuos į Kauną? Žiūrėk, Vanduk, Klimos [12] pinigais aš išsiųsiu tiktai 1. Ar gerai? Kitaip man sunkiai išeis – kelionė į Baibokus pagadino. Tik nesakyk, kad aš dabar neišsiunčiau. Rašyk.

Bučiuoju.

Bal⁷ [13]

„Gavau iš „Kultūros“ pranešimą. Tau už „Maž. knygynėlis“ dar priklauso 1125 litai.“ [14] [1r] // [1v]
//

KOMENTARAI

[1] Elžbieta Biržiškienė (1858–1938), pedagogė, muzikė, Vaclovo Biržiškos motina.

[2] Vaclovas Biržiška (1884–1956), kultūros istorikas, bibliografas, teisininkas, publicistas. Nuo 1922 m. Lietuvos universiteto teisės, bibliografijos ir knygos istorijos dėstytojas, Lietuvos universiteto bibliotekos ir Bibliografijos instituto direktorius.

- [3] Vaclovas Biržiška patyrė insultą: „3. Su Vaclovu – nelaimė. Buvo paraližo priepuolis – kraujas išsiliejo, buvo atėmę visą vieną pusę. Kraują nuleido – paskui pasidarė geriau, dabar guli, šandie eisiu atlankyti; vakar mačiau Mykolą. Pavojus jau praėjo, bet užtat reikia labai ilgaus ir gero poilsio. Kraujo išsiliejimas panašus kaip Būgai. Smulkmenų dar nežinau, šandie sužinojęs – daugiau parašysiu“ (žr. Balio Sruogos laišką Vandai Daugirdaitėi-Sruogienei, iš Kauno – į Būgius, 1925-06-16, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 681, l. 1r).
- [4] „Apie draugystę su rašytoju Baliu Sruoga žinome daugiau. Vanda Daugirdaitė-Sruogienė šių eilučių autoriui [Vladui Žukui] rašė: „Man rodosi, kad B. S[ruoga] su Vaclovu Biržiška susipažino dar Maskvoje 1917 m., paskui jiedu bendradarbiavo Vilniuje Švietimo komisariate 1919 m. pavasarį. Kaune suartėjo per mane, nes mano ir Biržiškų šeimą rišo kelių kartu draugystė. [...] Taigi, Vaclovas. Pats jaunystėje poetas, visą gyvenimą liko didelis entuziastas – darbo, Lietuvos praeities. Neišpasakytai darbštus (kaip ir B. S[ruoga]), nors visai skirtingo temperamento, buvo labai jautrus. Balio veikalais žavėjosi, pirmasis jam siūlė temas, nešdavo toms istorijos veikalų, dėstė apie epochą, charakterius. Be galo daug kalbėjo (vaikščiodamas), greit užsidegdavo. Kai jis sirgo, Balys slaugė naktimis, ieškodavo vaistų. Bet keista, vienas buvo labai tylus, kitas – nenutraukiama žodžių versmė, o be žodžių susiprasdavo. B[alio] raštų kritikas taikliai pastebėdavo trūkumus“. Laiško autorė teigė, kad Sruogai „Vaclovas turėjo didelės įtakos principiškumo srityje. Tokie skirtingi, o buvo artimi“ (Vandos Sruogienės laiškas Vladui Žukui, 1980-12-07, in: Vladas Žukas, *Gyvenimas knygai: Vaclovas Biržiška*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2012, p. 500–501).
- [5] Vaclovas Biržiška, netekęs Balio Sruogos, liudijo: „...su jo mirtimi aš nustojau geriausio prieteliaus, su kuriuo mane gyvenimas rišo jau nuo 1919 m. ir gal kurio vieno dėka aš pats dabar gyvas esu, nes man 1925 m. susirgus, jis daugiausia mane ir gelbėjo, ir dienas, ir naktis sėdėdamas prie manęs ir pavaduodamas mano vargšę Olę, ieškodamas po įvairias žydų lindynes ledo, dėlių, pagaliau pats mane nugabendamas į ligoninę...“ (Vaclovo Biržiškos laiškas Vandai Sruogienei, iš Pinnebergo – į Čikagą, 1947-10-21, in: Balys Sruoga mūsų atsiminimuose, sudarė Vanda Sruogienė, Vilnius: Regnum fondas, 1996, p. 373).
- [6] Viktoras Biržiška (1886–1964), matematikas, visuomenininkas. 1922–1926 m. Krašto apsaugos ministerijos Artillerijos tiekimo skyriaus viršininkas. Nuo 1922 m. Lietuvos universiteto dėstytojas.
- [7] Vaclovas Biržiška prieš susirgdamas turėjo daug išipareigojimų, jo pedagoginio darbo krūvis, be paskaitų Lietuvos universitete, buvo didelis: gyvendamas Kaune, jis priklausė Lietuvos mokytojų profesinei sąjungai, kur „aktyviai veikė, buvo jos valdybos narys“ (plačiau žr. Vladas Žukas, *Gyvenimas knygai: Vaclovas Biržiška*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2012, p. 130); buvo Kauno suaugusiųjų vidurinės mokyklos direktorius, geografijos ir visuomeninių mokslų dėstytojas, atsisakęs vadovo pareigų, buvo „geras, įdomus mokytojas“ (Idem, in: *Ibid.*). // „Suaugusiųjų mokykloje Biržiška dirbo iki 1925 m. rugpjūčio 1 d., kai susirgęs insultu turėjo šį darbą palikti – jo paties prašymu švietimo ministras Kazimieras Jokantas iš mokyklos atleido“ (Idem, in: *op. cit.*). // Vaclovas Biržiška buvo vienas iš Vinco Kudirkos švietimo draugijos steigėjų, Kudirkos liaudies universiteto organizatorius ir vadovas (Idem, in: *op. cit.*); Kauno 1-osios (vėliau – „Aušros“) valstybinės gimnazijos teisės, istorijos, geografijos mokytojas (Idem, in: *op. cit.*, p. 131). // Vaclovas Biržiška, be aktyvios pedagoginės veiklos, rašė vadovėlių recenzijas, anotacijas, prisidėjo prie vadovėlių mokykloms rengimo, dalyvavo mokytojų kvalifikacijos kursuose (Idem, in: *op. cit.*, p. 131–134).
- [8] Antanas Smetona (1874–1944), teisininkas. 1923–1926 m. Lietuvos universiteto etikos, senovės filosofijos dėstytojas.
- [9] Prancūzų helenistų Alfredo ir Moriso Croiset išleisto veikalo Graikų literatūros istorija vertimas. Šį veikalą iš prancūzų kalbos nuo 1921 m. vertė Vanda Daugirdaitė. Vertimas atliktas, laikantis Balio Sruogos ir Švietimo ministerijos Knygų leidimo komisijos susitarimo. „Vertimą recenzantai įvertino neigiamai, ir Knygų leidimo komisija nesutiko jo leisti“ (Vladas Žukas, „Keletas B. Sruogą liečiančių rankraščių“, in: *Literatūra ir menas*, 1968-01-27, Nr. 4, p. 11). Toliau minima sutartis, spėtina, susijusi su ieškotomis galimybėmis išleisti pataisytą vertimą kitur. „Buvo siūloma šį darbą išspausdinti Lietuvos universiteto humanitarinių mokslų fakultetui, bet ir šis atsisakė“ (Idem, in: *Ibid.*).

- [10] Antanas Baltūsis (1915–1948), pedagogas, Švietimo ministerijos Knygų leidimo komisijos atstovas.
- [11] Aleksandra Biržiškienė (1890–1943), Vaclovo Biržiškos antroji žmona. Vanda Sruogienė tuo metu laukėsi dukters (Dalia Sruogaitė gimė 1925-08-15). „Vaikų Biržiškos neturėjo“ (Vladas Žukas, *Gyvenimas knygai: Vaclovas Biržiška*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2012, p. 95), tuo metu gyveno kartu, bet buvo nevedę (susituokė 1927 m. sausio 26 d. Kaune).
- [12] Klementina Kopystinskaitė, Kazimiero Daugirdo pagalbinkė Būgių ūkyje (apie sandėrį plačiau žr. 1925-06-16 laišką).
- [13] Prierasas, pridėtas pirmoje lapo pusėje, kairiojoje paraštėje, tekstą įterpiančios vertikalios linijos.
- [14] Sakinys, prirašytas pirmoje lapo pusėje, tarp dienos nuorodos ir kreipinio, laiško teksto, raudonu rašalu.